

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Шопіної Ірини Миколаївни на дисертаційну роботу
Марченко Олесі Денисівни «Правове регулювання діяльності суб'єктів
владних повноважень у правовідносинах адміністративного
судочинства», подану на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 «Право»**

I. Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами.

Реформаційні процеси у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині на сучасному етапі розвитку останньої пов'язані з переглядом змісту, призначення адміністративного права та усіх без винятку його інститутів. Перехід до оновленої адміністративно-правової моделі взаємовідносин особи і держави з обслуговуючим цільовим призначенням останньої, запровадження численних інститутів ринкової економіки, активізація участі у взаємовідносинах із державою недержавних суб'єктів усе частіше обумовлюють потребу розширення диспозитивної сфери адміністративно-правового регулювання з активним залученням до неї саме приватних суб'єктів, у тому числі й пересічних громадян.

Разом з тим, враховуючи специфіку сфери публічних відносин, особливості реалізації адміністративно-правового статусу приватних суб'єктів у вказаних відносинах, надважливе значення мають питання гарантій захисту прав і свобод таких осіб. Одним із найбільш дієвих засобів забезпечення прав особи є інститут адміністративної юстиції, процесуальні механізми якого створюють надійні умови для судового захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Перед наукою адміністративного процесу стоять завдання,

спрямовані на негайне вирішення проблем правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства. Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена тим, що в сучасних умовах розвитку адміністративного процесу комплексного дослідження правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства проведено не було.

У цьому сенсі комплексне дисертаційне дослідження Марченко О.Д., присвячене правовому регулюванню діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах характеризується безперечною актуальністю та своєчасністю, й має як теоретичне, так і практичне значення.

Разом із тим, варто відзначити, що у вітчизняній юридичній науці дотепер не проводилося комплексне наукове монографічне дослідження з питань правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах та й взагалі названа проблема не стала предметом розгорнутих наукових досліджень. Це однозначно доводить актуальність, теоретичну та практичну значимість дисертаційного дослідження Марченко О.Д.

Слід сказати, що актуальність дисертаційної роботи додатково підтверджується тим, що вона узгоджується з Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Національною стратегією із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р, Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, затвердженими Указом Президента України від 30 вересня 2020 року № 722/2019, положеннями Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021.

II. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується відповідністю принципів положень дослідження поставленим автором завданням, послідовним дотриманням обраної методики, чіткою і збалансованою структурою, системним аналізом широкого й водночас репрезентативного кола наукових джерел з проблем адміністративного права і процесу, тощо.

Методологія дослідження зазначеної проблематики обрана відповідно до об'єкта та предмета дисертаційної роботи, виходячи із сформульованої мети та відповідних дослідницьких завдань.

Для досягнення поставленої мети автором визначено вісім основних дослідницьких завдань, які є взаємопов'язаними, відображають головний зміст роботи і послідовно вирішуються в ході наукового дослідження, а саме: розкрити правові категорії суб'єктів владних повноважень, суб'єктів публічного адміністрування та їх ознаки; охарактеризувати зміст принципів та класифікацію суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства; з'ясувати сутність суб'єкта владних повноважень як сторони публічно-правового спору у правовідносинах адміністративного судочинства; визначити зміст правосуб'єктності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства; розкрити підсудність адміністративного судочинства у правовідносинах адміністративного судочинства та особливості їх розгляду; охарактеризувати особливості оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо надання публічних послуг; узагальнити зарубіжний досвід правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства і виділити його позитивні здобутки для запровадження в Україні; обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення законодавства, що регулює діяльність суб'єктів владних повноважень у правовідносинах

адміністративного судочинства, та практики його реалізації (с. 18-19).

У роботі вдало використано сукупність методів наукового пізнання, що дало змогу забезпечити концептуальну єдність дисертаційної роботи. Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: діалектичний, формально-логічний, метод системно-структурного аналізу, формальнодогматичний, метод теоретико-правового моделювання, порівняльно-правовий, статистичний, метод наукового аналізу та узагальнення (с. 19-20).

Оцінюючи концепцію дослідження з позиції її впливу на обґрунтованість положень дисертації, слід відзначити цілісність і логічність її загальної структури, тісний взаємозв'язок розділів і підрозділів, що забезпечує поступове накопичення наукових напрацювань та урахування їх під час отримання основних результатів, коректний перехід від концептуально-методологічних і теоретичних положень до науково-прикладних підходів, що мають безпосередній вихід на практичне впровадження наукових результатів.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 207 сторінок, із яких на 23 сторінках розміщено список використаних джерел із 208 найменувань.

У першому розділі роботи *«Теоретико-правові основи діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства»* досліджено правові категорії «суб'єктів владних повноважень», «суб'єкт публічного адміністрування»; принципи та класифікація суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства; сутність суб'єктів владних повноважень як сторони публічно-правового спору у правовідносинах адміністративного судочинства.

Заслугує на увагу авторське визначення поняття суб'єкта владних повноважень в правовідносинах адміністративного судочинства як орган,

яку чинними нормативно-правовими актами наділено процесуальними повноваженнями, тобто правами й обов'язками відповідного органу щодо участі в розгляді публічно-правового спору в індивідуальній справі відповідного суду з метою досягнення завдань адміністративного судочинства (с. 21).

Другий розділ «Характеристика діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства» розкриває зміст правосуб'єктності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства; розкрито підсудність адміністративного судочинства у правовідносинах адміністративного судочинства та особливості їх розгляду; охарактеризовано особливості оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо надання публічних послуг (с.76-138).

У третьому розділі «Зарубіжний досвід та напрямки удосконалення діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства» привертає увагу зроблений автором аналіз зарубіжного досвіду стосовно діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства. Вимоги вітчизняного законодавця про обов'язковість врахування позицій ВСУ та ЄСПЛ судами нижчих ланок, то, на нашу думку, це підтверджує існування в Україні в своїй специфічній формі судового прецеденту. Практично це означає, що суди України, як і суди будь-якої держави - члена Ради Європи, не можуть прийняти іншого рішення, ніж рішення, яке вже ухвалене Європейським судом в аналогічній справі. Причому, йдеться про рішення вказаного Суду не тільки щодо України, а й стосовно інших держав, якщо розглянуті ним справи є аналогічними з українськими. Як свідчить практика Суду останніх років, близьких за фабулою справ, розглянутих ним за скаргами фізичних і юридичних осіб з пострадянських країн, є безліч. Під час складання рішень відновними національними судами необхідно посилатися на відповідні прецеденти Європейського суду з прав людини. В

той же час, з одного боку, суди України при вирішенні тих чи інших конкретних справ можуть лише обмежуватися посиланнями на рішення Європейського суду з прав людини, в тому числі на міжнародні акти, зокрема, на положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а з іншої сторони, вітчизняні суди, в свою чергу, мають використовуватися в системному зв'язку з положеннями Конституції України (с. 139-156).

Також доцільні пропозиції дисертантки щодо незрозумілості є позиція законодавця щодо встановлення норми у ч. 6 ст. 12 КАС України, за якою прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби тощо є справами незначної складності. Також дискусійним залишається питання щодо строків розгляду вказаної категорії справ, тому що відповідної норми КАС України не містить, а за загальними правилами строк розгляду становить 90 днів, та 60 днів у спрощеному позовному провадженні з викликом осіб (с. 156-172).

Аналіз рецензованої дисертації дає змогу стверджувати, що в результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети та виконав поставлені завдання. Причому сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

III. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Достовірність отриманих здобувачем результатів наукового дослідження підтверджується теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій роботи, а також застосуванням при проведенні дослідження достатньої кількості першоджерел.

Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями дало можливість визначити основні наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані здобувачем. Вони характеризуються науковою новизною та відображають особистий внесок дисертантки у

дослідження правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства.

Найбільш вагомими результатами дисертаційної роботи є такі:

- уперше визначено специфічні ознаки під час діяльності суб'єктів владних повноважень в правовідносинах адміністративного судочинства: а) реалізація управлінських функцій відповідними органами публічної адміністрації у правовідносинах адміністративного судочинства; б) публічно-правовий спір, який реалізується виключно в судовому порядку; в) регламентація діяльності суб'єкта владних повноважень виключно чинним законодавством України, а саме Кодексом адміністративного судочинства України; г) предметом оскарження є публічні послуги (адміністративні, соціальні, житлово-комунальні, електронні);

- уперше запропоновано визначення суб'єкта владних повноважень в правовідносинах адміністративного судочинства як орган, яку чинними нормативно-правовими актами наділено процесуальними повноваженнями, тобто правами й обов'язками відповідного органу щодо участі в розгляді публічно-правового спору в індивідуальній справі відповідного суду з метою досягнення завдань адміністративного судочинства;

- уперше виділено категорію адміністративних справ щодо оскарження діяльності суб'єктів владних повноважень в правовідносинах адміністративного судочинства: I) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень в сфері соціального захисту населення, а саме, в сфері виплат та пільг дітям війни; пенсійних виплат; соціальних виплат непрацездатним громадянам; виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням тощо; II) оскарження бездіяльності органів публічної адміністрації щодо розгляду суб'єкта звернення або запиту на інформацію; III) припинення юридичних осіб чи підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців за

зверненням органів публічної адміністрації згідно нормативно-правових актах або відміни державної реєстрації припинення юридичних чи фізичних осіб; IV) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію тощо.

– удосконалено наукові положення щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації з надання публічних послуг шляхом запровадження необхідності обов'язкового адміністративного порядку оскарження діяльності органів публічної адміністрації з надання публічних послуг, що дає можливість поставити питання про доцільність розгляду такої категорії адміністративних позовів в спрощеному провадженні.

– удосконалено наукові розробки щодо поділу принципів діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства: I) загальні: а) верховенство права (дотримання прав людини та громадянина є пріоритетом суду під час здійснення адміністративного судочинства); б) законність (орган публічної адміністрації може звернутися до адміністративного суду лише у чітко визначених випадках згідно нормативно-правових актах); в) обґрунтованість (дії орган публічної адміністрації мають бути вчиненими з урахуванням усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення або вчинення певних дій); г) рівність перед законом усіма суб'єктами адміністративного судочинства; II) спеціальні: а) диспозитивність (реалізація суб'єктами спору в адміністративному судочинстві інституту примирення сторін); б) неупередженість (орган публічної адміністрації повинні в обґрунтуванні позову відстоювати власні інтереси, повноваження, тобто бути безсторонніми, об'єктивними, добросовісними та розсудливими); в) пропорційність (орган публічної адміністрації повинен діяти з одного боку шляхом запобігання несприятливих наслідків для прав, свобод та інтересів будь-якої особи, з другої сторони, досягнення позитивного рішення для

відповідного органу влади; г) своєчасність (прийняття рішення судом має відбутися протягом розумного строку) тощо;

— дістали подальшого розвитку тези що нормативно-правова база є перевантажена значною кількістю законодавчих актів, які регулюють діяльність окремих державних органів, що створює проблеми у реалізації права на оскарження та відновлення порушених прав. Акцентовано на необхідності визначення понять посадової та службової особи та окреслення кола компетентних суб'єктів у контексті адміністративного судочинства. Уточнення визначення належного відповідача при зверненні з позовом до адміністративного суду дасть змогу максимально швидко та повно захистити права, свободи та інтереси фізичних і юридичних осіб тощо.

Повнота викладу результатів дисертації в наукових публікаціях.

Основні теоретичні положення, висновки і пропозиції, сформульовані у дисертації, знайшли відображення у п'яти наукових публікаціях, чотири з яких опубліковані у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а одна опублікована у виданні, що включені до міжнародної наукометричної бази Emerging Sources Citation Index (ESCI) by Web of Science.

IV. Практична значущість результатів дослідження і рекомендації щодо їх використання.

Рекомендації автора мають практичну значущість і можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* для подальшого вивчення актуальних проблем правового удосконалення правовідносин адміністративного судочинства у відповідних суб'єктах владних повноважень (акт впровадження Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від 04.05.2023); *практичній, нормотворчій та правозастосовчій діяльності* щодо вдосконалення діяльності (практичної

складової) органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у правовідносинах адміністративного судочинства (акт впровадження Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 13.03.2023); *навчальному процесі* під час викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Актуальні проблеми адміністративного права та процесу», «Адміністративний процес», а також під час підготовки підручників і навчальних посібників із зазначених та інших навчальних дисциплін (акт впровадження Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від 04.05.2023).

V. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

1. У дисертаційному дослідженні автор робить цілий ряд пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства, з метою удосконалення правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства. Вважаю, що робота мала б більшу наукову цінність, якби дисертантка не лише описала зміни, які необхідно внести до законодавства, а й розробила проекти нормативно-правових актів та подала б їх як додатки до дисертації.

2. Авторкою дисертаційного дослідження розкриті не всі аспекти правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства, а саме щодо застосування електронного підпису для забезпечення аутентифікації та ідентифікації електронного документу. Зокрема, поза увагою дисертантки залишились питання співвідношення електронного підпису із іншими реквізитами електронного документа, такими як QR- та штрих-коди, як окремі засоби аутентифікації електронного документа.

3. При визначенні напрямів удосконалення правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства поза увагою автора залишені питання притягнення до відповідальності суб'єктів владних повноважень у

правовідносинах адміністративного судочинства тощо.

4. В якості пропозиції автору потрібно було визначити, які саме суб'єкти владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства необхідно дослідити та їх специфіку, адже на сьогоднішній час суб'єктів владних повноважень відносяться більше ніж сорок органів влади, що, в свою чергу, призводить до складності аналізу діяльності всіх суб'єктів влади та вироблення певних висновків щодо їх діяльності у правовідносинах адміністративного судочинства.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що наведені вище критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань, певної неповноти розгляду окремих положень дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

VI. Загальний висновок та оцінка дисертації.

Дисертаційне дослідження Марченко Олесі Денисівни на тему «Правове регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень у правовідносинах адміністративного судочинства», є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе для науки адміністративного права та адміністративного процесу наукове завдання.

За актуальністю, науковою новизною, рівнем розкриття поставлених завдань і практичною цінністю дисертація повністю відповідає вимогам, що висуваються до відповідних наукових робіт (зокрема, вимогам Закону України «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Марченко Олеся Денисівна, заслуговує на присудження їй ступеня

доктора філософії – за спеціальністю 081 «Право».

Професор кафедри адміністративно-правових
дисциплін Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Ірина ШОПІНА

